

Солідарним з потерпілими

- присвячуємо - Редакція "Ватри"

ВАТРА

ISSN 1232-2776

"Ту мене мати породила,
солодким молоком кормила,
ту хочу жити, умирати,
де жили мій отець і мати".

Рік VIII, № 1 (24), січень 1999 р. Видання Об'єднання лемків у Польщі, Горлиці

Фото: А. Шмигельський

*Радісних Свят Різдва Христового, Щасливого
Нового Року 1999 і Йордану, Об'єднанню українців
у Польщі, Союзові українців Підляшшя,
Світовій Федерації Українських Лемківських Об'єднань,
Вшитким Лемківським Організаціям світу,
нашим Членам, Читачам, Авторам-Дописувачам,
Кольпортерам і Вшитким Лемківським Родинам
жичиме Господнього Миру, Радості і Благодаті,
Доброго Здоров'я, взаємної Любови і Мудрості.*

Христос Раждається !

Об'єднання лемків у Польщі

Редакція "Ватри"

Головна Управа

Антоніна Слота

Свячена вода

На Йордан воду святили
І так до Бога ся молили:
Посвят гори великий Боже,
То в гори вернеме може.

Поблагослов гори, поля,
Жеби вертати то Твоя воля
Поблагослов наши діти,
Жеби хтіли в горах жити.

Ми, як тот нарід вибраний,
Зо своей землі вигнаний.
Мати Божа опікуєся нами,
Молиться до Бога за нами.

Блуканьом ми юж змучени,
Дуже юж наших сут вироджени.
Декотрих, хоц понижают,
То і так про наше дбают.

Двери не раз пред ними замкнени
А важни документи знищени.
То нич - они ідут до переду
Може спільном силом в гори нас
приведут.

Тільки чи будеме хтіти,
В наши гори повернути
І збудувати життя од нова
І оджила би наша мова.

Де наши строї, де співанки весели?
Одлетіли, як од моря мєви.
Де танці наши, де обертани?
Не вшитко є нашим дітям знане.

Хто поможе - ми не хцєме.
Як сухи ліски пропадеме.
Забере вітер, понесе по світі.

Думайме, што треба зробити?
Чим скаменіле серце рушити?
Аби по-нашому в горах хтіло жити?

Має вельку силу свячена вода.
Хто не зна, на-што є потрібна.
То так наравду людина бідна.

Як би-зме нашу віру знали,
Би-змеся барже шанували.
Най тота вода кожного посвятит.
Зискаат, а нихто не стратит.

Плинь водо по цілім краю,
Всяди, де наши мешкают.
Замерзнене серце най одтає,
Най кождий свою віру знає.

На Службу Божу з радістю ходити
І нашой мови ся не стидати.
Молодими най ся Мати Божа опікує
А мати і отець най їх пильнує.

Жеби віру николи не змінiali,
А в нашій радості дознали.
І в горах не чулися, як в чужим краю.

Рік діяння ГУ ОЛ третьої каденції

18-го жовтня 1997 року на III-му з'їзді ОЛ вибрали нові головні органи організації, до яких належать члени молодшого покоління. Таке рішення мало усправнити працю ОЛ. Так зложилося і то на краще, што Президію ГУ ОЛ творят члени тільки з Горлицького району, гуртків: Горлиці - 3 члени, Лося, Білянка, Ганчова, Ждиня по єдним члені. Голова О.Маслей, з-ки: С.Гладик і А.Сокач, секретар А.Дубец, скарбник С.Клапик і члени: Б.Салей і П.Чухта. Головну Управу тіж репрезентуют члени лем з Горлицького і Новосандецького повітів. Крім Президії до ГУ ОЛ доходят іщі члени з Маластова і Криниці.

„Дівчатко Ватри'98” /Кася Потоцька з Ружанок коло Гожова/-Фото М. Арент

На III-ім з'їзді прийняли ухвали, які переслано до вшитких вищих установ влади Польщі.

Головна управа продовжувала започатковану працю попередних управ хоч частинного направлення кривд заподіяних акцієм "Вісла", співпрацю з братніми організаціями та СФУЛО.

29-го жовтня 1997 року керівництво ОЛ спіталося з керівниками Ради СРУ Словаччини.

13-16 листопада в Братиславі (Словаччина) проходила нарада Європейського Конгресу українців, в якому брав участь О.Маслей.

22-го грудня 1997 р. зорганізовано зустріч посла до Сейму РП Мирослава Чеха, генерального секретара Унії Свободи з лемківском громадом. Не дійшло до утворення посольского бюра Унії Свободи з причини місцевих діячів той партії.

В часі Різдвяних Свят, початком січня 1998 р. в рамках співпраці виступали молоді артисти з Калуша (Україна) з Вертепом на Лемківщині і на західних землях Польщі. 16-17 січня 1998 р. з концертами колядок виступали "Журавлі" в Горлицях і Криниці.

5 лютого 1998 р. голова ОЛ О.Маслей провів розмову з міністром охорони середовища і лісництва Яном Шишко в справі звернення лісів лемкам замешкалим на Лемківщині. 31 мая з міністром Я.Шишко О.Маслей і С.Гладик провели другу розмову в тій справі. Усталили, што міністр Я.Шишко приїде на зустріч з лемками до Устя 19 червня 1998 р. о годині

10,00, але в останній хвилині надійшла телеграма, што не приїде. Приїхав він 10 липня зо своїми дорадниками, новосандецким воєводом Люцієм Табаком і лісниками державних лісів Краківського округу. Визначив 45-хвилинне спіткання в габінеті вїта гміни Устя, в яким не могли поміститися запрошени гості і представники ОЛ. Штонайменше 15 минут забрав вїт Войцех Пенкаля, предсталяючи клопоти і розвиток гміни. Других 15 минут предсталяли свое становиско лісники. Для пояснення доладно справи жадань лемків, для представників ОЛ позостало дуже мало часу, а міністр Я.Шишко рішучо спротивився одданю лемкам лісів, забраних насильно по депортаційній акції "Вісла". Він аргументував тим, же коли ліси стануться приватном власністю, то погіршиться їх екологія. Такий аргумент не переконав представників лемків, бо кожний дбає про свое приватне добро краще, як про державне.

20-24 мая 1998 р. в Празі (Чехія) прохидив 43-й Конгрес Федералістичной Унії Європейских Національних Меншин, якого ОЛ є членом. ОЛ предсталяли Б.Салей і С.Галь.

20-24 мая О.Маслей брав участь в засіданні Української Всесвітньої Координаційної Ради в Києві.

9 червня 1998р. С.Гладик брав участь в спітканню організованім Сенатом РП і Міністерством

Скарбу в справі реприватизації. Там представив він жадання лемків ("НС" ч.25 з 21.6.98).

В Ждині в часі "Ватри 98" 25 липня виступили з промовамі: маршалок Сейму РП Мацей Плажиньскі, голова Сеймовой Комісії національних меншин Яцек Куронь і посол до Сейму РП Мирослав Чех, генеральний секретар Унії Свободи. Запевнювали, же осінню 1998 року напевно буде схвалений закон про приватизацію. Думам, што били то лем - як звикло - обіцянки.

Незадовго скінчиться 1998 рік і входиме в 10-ий рік старань а майже нич для нас не полагоджено. Агенція рольна скарбу держави систематично продає нашу землю а навет окраїни лісів на ліцитаціях-"пшетаргах". Коли приїде реприватизація, то не буде што передавати давним власникам, бо вшитко викушлят варшавяки або тоті, што юж збогатилися на нашій кривді.

26 липня 1998 р. на засіданні Президії СФУЛО заступником голови той організації на Європейский континент обрали О.Маслея, голову ОЛ.

Од ОЛ написано одкритий лист до учасників Міжнародного конгресу славістів, што прохидив 27.8-2.9.1998 р. в Кракові. В тим листі запротестувано проти пропагування політичного карпатопусинства, што його поширює проф.П.Р.Магочі і він в тим конгресі брав участь.

Треба повісти, што Об'єднання лемків діє в міру можливости, але є тіж і недоліки в роботі. Шкода, што керівництво ОЛ не включилося в передвїборчу кампанію до самоуправ в терені. ОЛ не мало шанс виставити окремих

кандидатів, але якби була яка координація зо сторони Президії ГУ ОЛ, могли ми мати едного радного в Горлицким повіті. Така була реальна шанса. Велька шкода же на горлицких повітових списках било аж трьох наших кандидатів. Найгірше, же еден з них збирав голоси для Союзу

Публіка і гості перед Сценом „ВатриРік діяння ГУ ОЛ третьої каденції98” - фото М. Арент

демократичной лівиці, партії котрой послаи все голосували в Сеймі проти наших справ. Якби бив лем еден кандидат і до того з АВС, напевно бив би вибраний радним до повітової ради.

До гмінних самоуправ вибрали наших радних: Устя: Стефан Крилівський з Ганчови, Дмитро Ридзанич з Квятона, Петро Васуля зо Ждині. В тій гміні могли ми мати іщи радних з Кункови, якби вшитки Новичане взяли участ в голосувню, з Висови - Бліхнарки і Гладішова, якби тоти села били ліпше zorganizувани а не поділені. До Ради гміни Ропа вибрали з Лосі Романа Дошну і Тересу Баняс. До Ради гміни Сенкова вибрали Стефана Кулика, Не знати чом до той ради не вибрали свого радного в Бортним? В Криниці тіж не робили заходів. жеби ввести хоч едного лемка до самоуправи міста.

До Воевідского Сеймику в Кракові не било можливости, жеби дахто з лемків міг успішно кандидувати. На будуче можна застановитися, чи не добесідуватися з яким угрупуванням або партійом - може з Унійом Свободи - і на списку вставити нашого кандидата?

Вчиймесь на власних помилках, але вчиймесь скоро, бо тратиме час і не здобуваме досвіду.

Петро Шафран

Сердечно дякуеме за вплату на фонд видавництва кварталника „ВАТРА” для:

- Юрія Ковальчика з США за 50,- амер. долярів
- Ярослава Кравчишина з США за 40,- амер. долярів
- Ришарда Трояновича з США за 25,- амер. долярів

Wacław Lipiński

Nazwy "Ruś" i "Ukraina" i ich znaczenie historyczne

(Artykuł opublikowany był w zbiorze Z dziejów Ukrainy, Kraków 1912)

(Zakończenie)

Innego rodzaju co do formy, ale jednaką w skutkach była ewolucja nazwy "Ruś" w państwie moskiewskim. Wytworzone, jak wiadomo, na północnym skrawku dawnego państwa kijowskiego, księstwo moskiewskie stało się organizacją polityczno-państwową narodu, dziś rosyjskim (wielkoruskim, moskiewskim) zwanego. Usposobiona nadzwyczaj wrogo względem dawnej naszej państwowości ruskiej, a swej metropolii pierwotnej (zburzenie Kijowa przez Andrzeja Bogolubskiego w 1169 r. etc.), następnie względem naszego narodu wchodzącego w skład Litwy i Polski (nienawiść Moskwy do "litowskich ludziej", później "Czerkasów" - nazwy nadawane narodowi ukraińskiemu przez Rosjan ówczesnych), państwowość rosyjska rozwijała się szybko, zagarniając coraz to nowe obszary. Począwszy od XV wieku, jej ekspansja poczyna zwracać się na zachód ku ziemiom W. Ks. Litewskiego, w których spotyka się ona z Rusią, z narodem ruskim, jako pozostałością po dawnym państwie kijowskim. I od tego czasu datuje się dążenie państwowości moskiewskiej do nawiązania w celach politycznych zerwanej krwią i żelazem tradycji wspólności politycznej (nie narodowej bynajmniej) z państwem Rurykowiczów.

W 1493 r. książę moskiewski po raz pierwszy w stosunkach z W. Ks. Litewskim przybiera tytuł "Gosudaria wsieja Rusi" i odtąd, z przerwami znacznymi wprawdzie, rozpoczyna się państwowo-rosyjska polityka "zbierania ziem ruskich". Walki religijno-narodowościowe w W.Ks.Litewskim, a następnie w Polsce ogromnie dla tej polityki korzystnymi się okazały. W rezultacie, począwszy od 1654 r. (umowa perejasławska) ziemie nasze zaczynają wchodzić w skład państwowości rosyjskiej. Zrazu otrzymują one oficjalną nazwę Małorosji; termin ten jednak, stosowany prawie wyłącznie do Ukrainy lewobrzeżnej, poza polityczno-administracyjne znaczenie i oficjalne stosunki przedostać się nie zdołał i szerszego rozpowszechnienia nigdy nie uzyskał. 5) I dziś ci, co w pewnych chwilach nazywają siebie "małorosami", w istocie narodowo żadnymi "małorosami" nie są, a są właściwie "russkimi ludźmi", członkami narodu rosyjskiego. Ziemie bowiem nasze, przechodząc w skład państwowości rosyjskiej, wniosły ze sobą dwie nazwy: dawną, zamierającą nazwę Ruś i nową nazwę Ukraina. I podczas gdy tej ostatniej sądzono było reprezentować indywidualność narodową, pierwsza stała się synonimem asymilacji z narodowością państwową, stała się synonimem śmierci narodu jako jednostki odrębnej. I jak dawniej w Rzeczypospolitej szlacheccy reprezentanci "narodu

ruskiego" starali się zachować li tylko odrębność obrządku, a poza tym cywilizacyjnie i narodowo zupełnie zlewali się ze szlachtą polską, aż wreszcie stali się Polakami, tak po przyłączeniu Ukrainy do Rosji, spadkobiercy dawnej nazwy i idei narodowej, ówcześni przedstawiciele Rusi naszej, a w pierwszej mierze duchowieństwo, przy jedności obrządkowej starali się z początku zachować odrębność cywilizacyjno-obyczajową, ale niebawem również przeszli na stronę państwowości i narodowości rosyjskiej, pociągając za sobą zdemoralizowaną, sprzedającą za majątki swą ideę narodową, część starszyzny kozackiej.

Осия Величко: Останній Кошовий Отаман Запорізької Січі
Петро Кальнищевський (1690-1803) - плоскорізьба в дереві

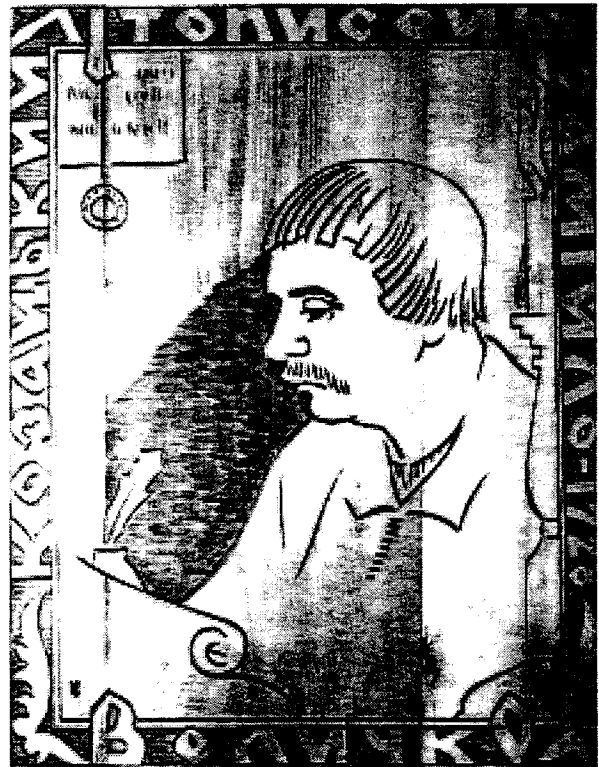
I dziś w rezultacie jesteśmy świadkami oryginalnego na pozór zjawiska. Bo gdy w bojach o wolność narodu zrodzona i w dumach ludowych opiewana Ukraina - stała się naszą nazwą narodową, synonimem naszej narodowej niezależności, dziś pragną nam przemocą narzucić nazwę dawną, starą nazwą narodową "Rusi" i to odrazu z dwóch stron: ze strony polskiej i ze strony rosyjskiej, co, wobec wrogiego wzajemnego stosunku rosyjskiej i polskiej idei państwowej, zdaje się na pierwszy rzut oka rzeczą niezmiernie dziwną i niezrozumiałą. Oczywiście na pierwszy rzut oka tylko, bo, jak widzieliśmy, ewolucja nazwy naszej - "Ruś" - zarówno w Polsce, jak i w Rosji była tego rodzaju, że w przeciwstawieniu do "separatystycznej Ukrainy", i tu i tam do negacji naszej odrębności narodowej tą nazwą pierwotnie objętej, doprowadzić musiały. W Rosji - "Ruś" wedle znanych teorii Pogodina i nie-Pogodina, stała się w końcu synonimem negacji narodowości białoruskiej i ukraińskiej, synonimem jedności narodu rosyjskiego "od Sanu do Kamczatki". W Polsce - "Ruś" stała się wreszcie nazwą "provincializmu" dawnej Rzeczypospolitej, pewną lokalną odmianą "jedyne-go" od czasów konstytucji 3-go maja na całej przestrzeni Rzeczypospolitej narodu polskiego. A że wśród naszego narodu posiadamy dotychczas pewien namuł państwowości polskiej i rosyjskiej w postaci "ruskiej z pochodzenia i polskiej z narodowości" szlachty i inteligencji prawobrzeżnej i "porządnych Rusinów" w Galicyi, z jednej strony a "moskalofilów", "russofilów" itd. po całej prze-

strzeni Ukrainy, z drugiej - więc też kwestia naszej nazwy narodowej, pod którą kryje się zaprzeczenie lub potwierdzenie naszej odrębności narodowej - posiada dla nas bynajmniej nie wyłącznie akademickie znaczenie. I wśród tego twórczego procesu, który od w. XVII począwszy, w łonie naszego narodu się odbywa, sprawa krystalizacji, sprawa jasności i czystości nazwy narodowej posiada znaczną doniołość. Dlatego odrzucając stanowczo naszą dawną "Ruś", która jest dziś nie tylko przeżytkiem martwym, lecz bronią w ręku przeciwników naszych, nie godzimy się z tymi, którzy by chcieli trupa galwanizować, którzy by chcieli umarłą naszą nazwę narodową, dziś już wszelkiej treści pozbawioną wskrzesić i ją, choćby tylko w formie dodatku do nazwy Ukraina, przy życiu zachować. Stoi bowiem zawsze przed nami przykład jednego z naszych najlepszych patriotów - Kulisza, który ze swą "Rusią" do teorii "wozsojedinenija" wreszcie dojść musiał, i przykład drugiego Ukraińca, Święcickiego, którego "Ruś" powoli z siłą konieczności w morzu polskim się rozplynęła.

W streszczeniu więc otrzymujemy następujące wyniki:

1. Jako wspólną naszą nazwę narodową przyjmujemy i używamy dziś jedynie, urabiające się od spadkobierczyni dawnej Rusi - kozaczyzny - nazwy: Ukraina, Ukrainiec, ukraiński i to dla oznaczenia narodu naszego nie tylko w czasach obcych, ale i w przeszłości, w historii, bez względu na to, że do czasu powstania Chmielnickiego co najmniej nazwa ta jest anachronizmem, i że w dzisiejszym znaczeniu wówczas używaną nie była.

2. Niekiedy, w wypadkach, gdy chodzi o oddanie pewnych specyficznych odcieni historycznych, używamy naszej dawnej państwowo-narodowej nazwy: Ruś, ruski i zatrzymujemy ją w cytatach z aktów, autorów polskich i dawniejszych ukraińskich. Przy tym należy pamiętać, że w Rzeczypospolitej mniej więcej do połowy XVII w. wyraz "ruski" oznacza zarówno "białoruski" jak "ukraiński", chociaż częściej używany jest w tym drugim znaczeniu, później po podziale Ukrainy między Polskę i Rosję, przeista-

Остап Величко: "Козацький Літописець Самійло Величко"
- плоскорізьб в дереві

ча się powoli w nazwę prowincjonalną i oznacza już tylko Ukrainę prawobrzeżną, a przeważnie zachodnią. W Rosji zaś, po przyłączeniu do niej Ukrainy, "Ruś" w początkach używa się niekiedy w swym pierwotnym znaczeniu, jako nasza nazwa narodowa i przeciwstawia się "Moskwie", ale niebawem zaczyna ona (pod wpływem jedności religijnej i za pośrednictwem duchowieństwa przeważnie) oznaczać zarówno naród rosyjski, jak i ukraiński, aż wreszcie staje się synonimem negacji odrębności ukraińskiego narodu.

6)

5) Dziś w znaczeniu konkretnym używa się on jako nazwa pewnej potrawy ("małorossijskij borszcz") i jako określenie dziwacznie poprzybieranych aktorów należących do swoistego gatunku trup prowincjonalnych.

6) W dziele Szlachta na Ukrainie. Udział jej w życiu narodu ukraińskiego na tle jego dziejów (Kraków 1909, s.8) W.Lipiński pisze: ...pierwotna, najdawniejsza nazwa Ruś, Rusin, ruski, jako pozostałość po dawnym państwie ruskim, wśród ludu naszego tu nad Dnieprem, zaginęła; przywłaszczyło ją sobie w czasach politycznego i kulturalnego upadku narodu ukraińskiego państwo moskiewskie, nazwawszy się ruskim, rosyjskim. (...) Pozostaje ona wreszcie tylko w ziemiach, które przechowywały dłużej dawne ruskie tradycje w skład państwa rosyjskiego nie weszły, jak w Galicji, lub które jego wpływem stounkowo późno zaczęły podle-

gać, jak na Podlasiu i Chełmszczyźnie.

Dla uzupełnienia podajemy wyciąg z polskich encyklopedii XIX w. Ernesta Giutera: MEP:

"Ruś", po łacinie RUTHENIA czyli ROXELANIA... Dziejopisowie dawniejsi, po łacinie piszący, nazywali zawsze Rusinów RUTHENI lub ROXELANI; a ROSSYANOW MOSCI, lub MOSCHOS. Niemieccy pisarze dawniejsi nazywali pierwszych REUSSEN, drugich RUSSEN, lub też MOSKWITEN. W ostatnich czasach, jeografowie niemieccy używać zaczęli, dla lepszego oznaczenia RUSINÓW, wyrażenia RUSNIAKEN; po czym i niektórzy francuzcy pisarze przyjęli dla nich wyraz RUSNIAQUES. Przeciwnie, od niejakiego czasu wprowadził się najprzód u Polaków litewskich, później i u innych, zwyczaj, nazywania rosyjski język RUSKIM; z czego wielkie wynika zagmatwanie."

Z EP Michalskiego 1938 r:

"Rusini karpaccy osiedlili się między Popradem i Czeremoszem i dzielą się na Łemków, Bojków i Hucułów..."

Rusini nazywają siebie UKRAIŃCAMI (...) W Polsce zamieszkują (...) skrawki woj. Lubelskiego (Chełmszczyzna, Podlasie) oraz Krakowskiego (Łemkowszczyzna)".

Семен Возняк

Хвала Тобі, Даниле!

Крізь волі дні, омріяні віками,
Й твоя зринає постать, князю мій,
Тут, де майдан Різдва, де, отчі храми,
Днесь постаєш із дум і наших мрій.

Віками снів ти з нами сьогодні
І нездоланно ніс тебе твій кінь
У Галич-град, щоб знов благословенням
Твоїм жив люд грядущих поколінь.

Ще важко нам. Болять столітні рани.
І єдність ще кульгає серед нас,
Та боремось із злом оцим поганим,
Як ти боровся, князю, повсякчас.

Ти "Богом даний...Мудрим був і добрим"
І боронив до скону отчий край
Од недругів єством своїм хоробрим...
Вітай його, народе мій, вітай!

І ти нас, князю, привітай, ми - діти
І золотих, як ти, сягнем "корон"...
Народ живе, народ твій є на світі
Ген од Дністра й Карпат по тихий Дон!

І Галич твій квітує на Україні,
І над Дністром курличуть журавлі.
Тож постаєм сьогодні із руїни,
Як гордий витязь волі на землі!

Ми збережем твою до віку славу,
Волині славу й Галицьких сторін,
Як ти зберіг і об'єднав Державу...
Хвала тобі, Даниле, і уклін!

ДИТЯЧА СТОРІНКА

КОТРИ ВІЧНИЙ НАРОДІВСЯ

НОВА РАДІСТЬ СТАЛА

Нова радість стала,
Що на небі хвала,
Звізда ясна над вертепом
Увесь світ осіяла.

Пастушки з ягнятком
Перед тим Дитятком,
Навкоління припадають,
Царя-Бога вихваляють.

Просим Тебе, Царю,
Небесний Владарю,
Даруй літа щасливі
Цього дому господарю.

Просим Тебе Царю,
Просимо всі нині,
Верний волю, пошли славу
Нашій рідній Україні.

*Веселих Свят Різдва Христового
і Щасливого Нового Року!
Христос Родився!*

$$\begin{array}{r} \square + 1 + \square = 7 \\ + \quad + \quad - \quad + \\ 3 + \square - 8 = 1 \\ + \quad - \quad + \quad + \\ 4 - 5 + \square = \square \\ \hline \square + \square + 5 = 15 \end{array}$$

МАТЕМАТИЧНА ХРЕСТІВКА

В порожні квадрати вписати цифри так, щоби повстали правильні розв'язання

За властиві розв'язання чекають книжкові нагороди.

Іван Головчак

Мово наша ...

Мово наша українська мово,
Ти душа всього народу!
Як в житті з тобою кольорово,
Любо навіть в негоду.

Кожне золоте твоє словечко
Так дзвенить нам мелодійно
Й зігріває сонечком сердечно,
Та єднає нас постійно.

Є у тебе рідна наша мово,
Світла невмируща сила -
Нею завше будем жить медово,
Мов земля квітуча мила.

Вирвавшись з колишньої сваволі,
Наче пташка-в'язень з клітки,
Будеш вічно в побуті і школі
Стоголосим співом літка.

Є в тобі від роду і до роду,
Буцім в генах у людини.
Ріст, продовження свого народу,
Вічність, слава України.

Доки буде сонце землю гріти
І освяти світ чудово,
Будем і співати й говорити
Все життя тобою, мово.

І ніякі гальма, заборони
Не заглушать твого хору -
Відіпхне народ всі перепони,
Ніби зла тупу потвору.

Іван Головчак: „Зимовий красвид”, малюнок

Andrzej Ksenicz

Urodzony w Galicji - Bohdan-Ihor Antonycz, czyli uwagi o poetyckich zbliżeniach

(Zakończenie)

Ciekawych wszakże paraleli, możliwe iż wynikających z odnalezienia w tych wierszach jedynie przypadkowego podobieństwa nastroju czy też sposobu poetyckiego opisu i odbioru bodźców

zewewnętrznych możemy dopatrzeć się w Tuwimowskim „Jak wiersz powstaje” i Antonyczowskiej „Do mojej pieśni” („Do mojej piosenki”). Wspólna jest w tych wersach próba uchwycenia myśli poety i zamysł oddania jej w słowie. Ona to u Tuwima:

I w samo sedno stylu godzi,
I każe duszy: dalej mów!
A wtedy - wicher! Wtedy - szal!
Mus i tyrański rozkaz chwili! 26)

U Antonycza to ona decyduje również o toku rozumowania i tworzenia:

Jaseń, osiajanyj soncem, upywsia,
persteń natchnienia na serci tremtyt.

Hej że, pjanij, i łety, i krutysia,
pisne moich dwadziatich i triocho lit (s.111)

Analiza porównawcza pozostałych wersów, jest ich u Tuwima dwanaście, u Antonycza sześć, daje kolejne przykłady zastanawiającej bliskości w stosowaniu środków poetyckiego obrazowania. Podobnie czy wręcz tak samo wyrażone zostało od autorskie przekonanie o radości tworzenia. Polski poeta powiada:

Css ... Czeka dusza na zdarzenie,
Na nieuchwytnie "coś" ... (wzruszenie...) ... (s.10)

Antonycz niejako uzupełnia go:

Jasen' spiwaje, i serce spiwaja.
Pisnia natchnennym krużla weretenom,
na wereteni sriblat'sia słowa. (s.111)

Tych kilka przykładów współbrzmienia poezji Antonycza ze Staffem czy Tuwimem wymaga rozwinięcia poprzez analizę szerszego materiału porównawczego, potrzebnego, jak są-

Зустріч учасників Конгресу з директором двомовної німецько-хорватської гімназії місті Борт (Оберварт) Мартіном Жівковичом - фото В. Шлянта

В місцевості Трайштоф, 55 кілометрів від Беча, недалеко міста Железно від 8-10 жовтня зустрічалися представники організацій національних меншин з Чехії, Німеччини, Польщі, Румунії, Словаччини, Мадярщини і Воєводіни (Югославія), членів Федералістичної Унії Європейських Національних Меншин. Господарем Конгресу слов'янської секції ФУЄНМ було Хорватське культурне товариство в Градіщи.

Тему конгресу "Слов'янські національні меншини в Австро-Угорській монархії та сьогодні" представляли доповідачі: проф. Фрідріх Готтас із Зальцбурга, який обговорив правове та дійсне положення слов'янських національних меншин в давній монархії, др. Геральд Шляг з регіонального музею в Градіщи говорив про положення меншин в тому регіоні по I-ій світовій війні а проф. Дітмар Ляхер з Клягенфурту розглядав загрози і шанси малих національних груп в сучасних умовах глобалізації та уніфікації.

Учасники в засідання Конгресу - фото В. Шлянта

Засновану перед 50-ма роками ФУЄНМ представляв заступник президента-голови др Людвіг Елле, який обговорив діяльність організації про дотримування державами конвенції прав національних меншин.

До 1989 р. Унія нараховувала 28 членських організацій з 11 держав. Ситуація швидко мінялася разом зі змінами у східній Європі. Від 1989 р. ФУЄНМ є спостерігачем у Раді Європи а від 1995 р. в ООН. Від 1990 р. сталася вона демократичним форумом нового ставлення до меншин, що

і знаходило відгук в схвалюваних конгресом щороку резолюціях, які займалися меншинною політикою в Європі. У всіх важних зустрічах Ради Європи і Організації безпеки і співробітництва в Європі, які торкалися проблематики національних меншин була репрезентована ФУЄНМ. Конгреси Унії відбуваються щороку, кожний в іншій країні. В 1998 році 43-ий Конгрес проходив в столиці Чехії Празі. Об'єднання лемків репрезентували там Богуслав Салей і Святослав Галь

Членські організації ФУЄНМ гуртують 35 мільйонів людей. Від 1996 р. президентом-головою Унії є ретороманець (зі Швейцарії) Ромеді Арквінт .

Спільна фотографія учасників конгресу

Головні реферати на конгресі читали в німецькій мові а присутні могли одержати їх переклади на хорватську або англійську мови. Самі учасники говорили в рідних мовах, говорячи голосно, виразно і вільно. Крім хорватської і німецької мов можна було почути серболужицьку, словацьку, польську, кашубську і українську мови а також лемківський діалект.

Вечером місцева австрійська адміністрація приготувала зустріч з учасниками конгресу. Її представник п. Міллер обговорив ставлення держави до хорватської меншини та її роль в регіоні і державі. По офіційній частині прозвучали різномовні пісні, деколи спільні або спільно співані. Підтвердилося, що пісня єднає людей.

Другого дня господарі приготували практичну частину конгресу. Ото ж від п'ятьох років в місті Борт (Оберварт) існує двомовний ліцей для хорватської і мадярської меншини. Саме заізнатися з умовами діяльності школи дано змогу учасникам конгресу. Під багатьма кутами школа робить враження на прибуваючих зі східної Європи. Порядок і культура поведінки учнів викликають сумнів: чи так може бути у школі? Але водночас на стінах коридорів видно не випадкові їхні малюнки, фотографії, інформації підготовані на тему толерантності, рідної мови.

Про відкриття школи говорив її директор Мартін Жівковіч, який радо згадає свій побут у Варшаві в сімдесяти роки.. На початку не було нічого тільки ідея. Завдяки довголітнім заходам Хорватського культурного товариства при прихильності бургомистра міста, мадяра за походженням, ідея почалася реалізувати. Також держава хотіла показати, що вона хоче поправити положення меншин до європейського рівня. Гості мали змогу побачити заняття з

музики. Незвичайним було вживання, так вчителькою як і учнями двох мов: хорватської і німецької. Вчителька дбала про перемінне та порівнювальне говорення обома мовами. Майже все, про що спитала вчителька в одній мові учні відповідали в тій-же мові. Так проводять тут навчання інших предметів крім математики, яку вчать тільки на німецькій мові. Слухаючи поясень директора та на основі баченого уроку видно велике заангажування вчителів, які всі крім одного хорвати.

Чи є зелений янтар-бурштин? Є. Поворотна дорога до Трайштофу проходила через місцевість, в якій добувають зелений янтар. Був також знаний нам з берегу Балтійського моря, але цей привезли тут з Польщі.

КУГА - це скорочена назва хорватського осередку культури у Великому Болішторі (Гросварасдорф), що про нього говорив і показував гостям Ференц Бузаніч.

Пополудні другого дня конгресу представники слов'янських меншин склали короткі звіти про положення їхніх меншин - лужицькі серби з Німеччини, лемки, як українська етнічна група з Польщі, словаки з Чехії, серби з Румунії, поляки з Чеської Республіки, хорвати з Воєводини (Югославія), кашуби з Польщі, хорвати з Румунії та господарі - хорвати з Австрії. Вони поінформували про загрози збереження національної тотожності, діяльність громадських меншиних організацій та потреби їхніх меншин. Говорили також про потребу взаємного обміну інформаціями між редакціями часописів та дальшої праці з боку ФУЄНМ для оборони прав меншин і покращання їхнього положення. Взірцеве ставлення держав західної Європи до меншин на їх території повинно переконати влади і політиків колишніх комуністичних країн, що в меншинах немає загрози а продовжування комуністичного підходу принижує державу і не діє в її користь. Врегулювання цих справ в Австрії і Німеччині є взірцеве і ніякої загрози ні держава ні її громадяни не дізнають.

Художня програма у виконанні Народного ансамблю "ГРАНІЧАРИ" з Філежа, що ним керує Стефан Грегориц,

закінчила конгрес. Чудова музика, спів і танці захоплювали учасників Конгресу.

Конгрес організували: діячі Хорватського культурного товариства в Градішчу - голова магістр Златка Гелет, 3-к голови Єлька Петрушич, скарбник др Валентин Грандітс та Союзу лужицьких сербів "ДОМОВІНА" др Людвіг Елле і Нажка Пасина. За цю суспільну а дуже важну і корисну працю всім організаторам сердечно дякуємо.

Об'єднання Лемків у Польщі, яке є дійсним членом ФУЄНМ, на Конгресі слов'янської секції у Трайштофі представляли Василь Шлянта і Роман Карп'як.

Василь Шлянта

Dofinansowane ze środków
UNII EUROPEJSKIEJ

Uwaga, wybitni !

W ubiegłym roku (1997 - uwaga red.) z okazji Święta Niepodległości po raz pierwszy zostały przyznane stypendia z Funduszu Pomocy Młodym Talentom Jolanty i Aleksandra Kwaśniewskich. Wyróżniono 11 osób. Stypendia - pomoc pieniężna, rzeczowa, organizacyjna i merytoryczna - są przeznaczone dla wybitnie uzdolnionych dzieci, które z różnych przyczyn, przede wszystkim finansowych, nie mogą kontynuować nauki lub rozwijać swoich zainteresowań.

Młody człowiek, ubiegając się o stypendium, powinien wypełnić kwestionariusz zgłoszenia, a także zebrać możliwie dużo opinii - dyrektora szkoły, nauczycieli - potwierdzających jego uzdolnienia i ciekawe pasje; mogą to być również dyplomy z udziałem w olimpiadach czy konkursach. Wnioski rozpatruje Rada Funduszu.

Kwestionariusze i informacje można uzyskać w kuratoriach oświaty. W sprawie stypendium można też zgłaszać się do Fundacji J.Kwaśniewskiej "Porozumienie bez barier" pod adresem: 00-071 Warszawa, ul.Krakowskie Przedmieście 48/50 lub do Biura Spraw Społecznych Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej - tutaj też należy przesłać dokumenty. Adres Kancelarii Prezydenta: 00-902 Warszawa, ul.Wiejska 10.

Nie ma określonego terminu składania wniosków o stypendia. Zależnie od środków finansowych, pomoc może być przyznawana częściej niż raz w roku. (M)

29

ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕКТИВ
УКРАЇНСЬКОЇ УЧИТЕЛЬСЬКОЇ СЕМІНАРІЇ
В КРИНИЦІ. 1944 р.

Стоять (зліва направо): А. Дасітинський, Остап
Смудка, Остап Радкевич, Петро Кравчук,
Роман Левицький, Сидять (зліва направо):
Тадей Росткович, Віра Наталія Волошинська,
директор Омелян Цісик, а. І. Гаврик.

Професори Української учительської семінарії
в Криниці. 1940 - 1944 рр.

Директор: О. Цісик

Катехити :

о. І. Гаврик о. С. Дзюбина
о. В. Підбоднюк о. П. Тарановський

професори :

Н. Волошинська, ю. Мінко
О. Дачкевич, К. Поліїв
П. Кравчук, О. Радкевич
Р. Левицький, Т. Росткович
І. Левицька, Т. Савчак
А. Мазикивнич, Я. Сорока
О. Мазикивнич, О. Смудка

лікарі

І. Смолинський . Савчак

Ярослав Стех, (Перемишль-Торонто)

Про значення і цінність ікони в житті українського народу

*"Ой рятуй - рятуй Божая Мати,
Монастир загибає! ..."
(З української думи)*

В минулому кожна хата-домівка була навколо обвішана іконами. Навіть далекі від церкви люди чули потребу щоб, в їхній хаті висіла на стіні ікона. І це було місце благодатне і святе -

Ікона Богоматері в Зарваниці

місце молитви і релігійного переживання, тут домашні зазнавали душевного піднесення, вважали це місце присутністю Божества. Одні другим переказували про чудотворність ікон і їхнє чудесне призначення. І вірили в те, що ікони допомагають в горю, захищають від злого, а часто стають визволительками народів.

Про "Володиірську" та "Почаївську" ікони збереглися перекази, що ці ікони пересувалися в просторі на тисячі кілометрів, а навіть виводили з полону людей, а інколи також воскрешали померлих.

Словом ікона в свідомості українського народу являється одним із найбільш цінних скарбів символіки, успадкованої від християнства. Ікона найголовніша форма літургійного мистецтва української християнської традиції. Можна сказати, вона спроможна перевтілювати людське життя - через ікону вірні немов через вікно бачили позаземний світ. Ікона допомагає зобразити і дійти до самого Бога.

Тому не дивно, що на Україні вона у великій пошані й водночас здобула тут на нашій землі родючий ґрунт. Мистецтво

іконопису розвивалося від найдавніших часів і набирало національних рис. Кажуть, що іконопис став виявом духу української культури і являє собою вагомий внесок українського народу в світову скарбницю культурних цінностей.

Першими іконами на українських землях були ікони грецького походження. Церква св.Богородиці (Десятинна) в Києві була прикрашена іконами, які привіз із Корсуня князь Володимир Великий - засновник християнства на українських землях. Українці надзвичайно шанували ікону Матері Божої Переможної здавен-давня протягом століть до 1945 року, аж коли її не забрано і уміщено в костелі св.Микои в Гданську, а також ікону Матері Божої Холмської, яка перебуває в святині Різдва Христового в Холмі.

За переказом Євангелист св.Лука малював ікону Пресвятої Богородиці, знаний також легендарний майяр Алімпій і інші. Першими іконописцями на Русі були і вчителями були саме греки. Творці ікони під впливом народної творчості зображували святі постаті близькі уяві людей. Доказом безмежної шани до Божої Матері і ікони хай послужить факт, що князь Ярослав Мудрий проголосив Матір Божу володаркою Київської Русі і побудував в Києві на "Золотих Воротах" церкву Благовіщення Божої Матері. Він заснував спеціальні іконописні школи. Про цей факт свідчить літопис, де під роком 1259 записано, що князь галицько-волинський, прикрашаючи церкву в Холмі спровадив ікони з Києва. В актах Львова і Перемишля з 15-го століття подається, що існували там спеціальні іконописні цехи. Варто згадати майстерню Лаврина Филиповича, Васька Максимовича, його дружину Варвару, братів Федора, Івана і Романа, Семена Лаврися, Стефана Ткача а згодом Луку Долинського і багато інших.

Одним словом українське іконописання високо визнане серед слов'янських народів а також в світі як одно з найвищих під оглядом своєї мистецької індивідуальності. Вся ця мистецька краса знайшла глибокий вияв у релігійно-національній свідомості нашого народу.

Найкращим віддзеркаленням любові українського народу до Божої Матері і до святих ікон є слова нашого найбільшого поета Тараса Шевченка в його поемі "Марія", слова натхненної молитви:

*"...Все упованіє мое
На Тебе, мій пресвітлий раю,
На милосердіє Твоє,
Все упованіє мое
На Тебе, Мати, возлагаю.
Святая сило всіх святих
Пренепорочная, Благая!..."*

Сильні слова, глибокі емоції завжди були пов'язані в Шевченка і його народу з релігійними, молитовними переживаннями. Джерелом морального виховання так Шевченко як і всі кращі сини нашого народу вважали християнську релігію і Христову науку!

З великою радістю привітали ми - моя дружина, мій друг Михайло Козак і я - вістку про це, що в середу 7-го жовтня минулого року в Історичному Музеї та Історичному Скансені в Сяноці відкривається виставка ікон. Ранком ми подалися

автом з Перемишля до Сянока і немов в одну мить в розмові серед прекрасної осінньої природи ми побачили ген в сяйві соняшних променів Сянік. немов найкращу брошку на грудях нашого Надсяння. Місто належить до найгарніших так своїм положенням в обіймах мальовничих гір і кришталевих вод Сяну, як і старовинних історичних пам'яток. Само місто, як і дорогоцінні пам'ятки тої землі зазнавали найжорстокіших руйнувань. Їдемо, щоб подивитись на ікони, пригадати святині, дзвіниці і хрести і зрозуміти, що вони були букетом тої землі. Цю землю завітчала наша немируща рідна історія, неначе рукою якогось великого артиста.

Історичний Музей в Сяноці засновано в 1934 р., а так правду сказати його хресним батьком був відомий вчений, маляр-графік Лев Гец, який вже в 1930 році заснував музей "Лемківщина" і керував ним до 1944 р. На основі цього музею в ренесансовому замку сьогодні відкрито виставку ікон від 14 до 19 століття. Більше як 100 ікон розвішано на стінах в чотирьох просторих кімнатах. Крім виставлених мистецьких експонатів в розпорядженні Історичного Музею знаходяться ще додатково біля 600 мистецьких церковних цінностей, які ще перебувають в процесі консервації. Експонати Музею походять в основному з Лемківщини, Бойківщини і пасма Надсяння. Так, як доля розкинула наших людей по світах, так і доля наших ікон не тільки в Сяноці, але, як нас поінформовано, частка їх в Новому Санчі, Перемишлі, Ланцуті, Кракові та в інших місцевостях.

Однак вже з експонованої виставки ікон можна собі хочая в приближенні уявити велич нашого мистецтва, що знаходилося в наших сільських святинях. Людина німіє перед величчю культури, яка протягом віків була колискою нашої духовності. Була нашою красою і нашим релігійно-національним прапором культури. З великою душевною радістю і втіхою ми оглянули ці збережені залишки нашої культури. А скільки ікон-мистецьких шедеврів знищили по обох сторонах кордону - один лиш Бог знає.

Ми вийшли зі замку пргилоншені і проходячи вулицями цього гарного міста Сянока ми розважали над релігійно-національними втратами, що їх наша церква і народ понесли і на жаль ще до наших днів носять на Закерзонні. Не менші страти ми понесли по цілій Україні. Червоний режим випалив наші святі ікони і знищив наші святині. І сучасні марксистиленінці Сімоненки, Мороз і Ткаченко і їм подібні не спокують вини перед народом за доконані варварства комуністичного режиму, а в перших лавах ідуть в напрямку відновлення вчорашнього пекла.

Мені пригадалася визначна українська письменниця Наталена Королева, яка писала знамениті оповідання й повісті релігійного змісту. Незвичайно цікаве оповідання про життя і чуда святих ченців, що проживали в Печерському монастирі. В одному оповіданні темою послужив маляр Олімпій. Ця цікава розповідь допомагає зрозуміти центр культури України. Цей центр - Печерську Лавру - большевики перемінили в руїну. Найкращу церкву з унікальними іконами - Успенський собор - знищили вибухівкою.

Відкриття Києво-Печерської Лаври відбулося в 1988 році, але цей центр Української духовної культури перебуває - на превеликий жаль - під Російським Патріярхатом, який ніколи

не був і далі не є зичливий українському народові. Варто нагадати, що в Лаврі в 1992 році ікона Божої Матері почала самочинно відновлюватися, з початку в чорно-білі тони, потім кольорові. Цю ікону назвали "Визволителька". Подібні чуда відновлення перейшли ікони "Призри на смирення" та "Боянська плачуча".

Тема про цінність ікони надзвичайно широка. Про її об'явлення читачі знають з Люрду, Фатіми, Ченстохови. а на нашій землі Почаїв, Вишгород, Зарваниця, Унів, Грушів та багато інших місцевостей. За народним переказом Почаївський монастир від турків врятувала Божа Мати. Інший переказ подає, що в 1240 році на Почаївській горі сталося чудо, яке прикріпило на завжди монахів до неї. На горі явилась в вогняному стовпі Божа Мати і там на скалі залишився слід її стопи а зі скелі потекла вода з чудодійною силою.

Появу чудотворної ікони Зарваницької Божої Матері з Ісусом відносять до 12 століття. Прадоподібно цю ікону привезли монахи-серби, а поселившись там назвали село "Сербаниця", згодом цю місцевість переіменували на "Зарваниця". Є багато звісток про чуда, між іншими в 1772 році Матір Божа врятувала мешканців міста Бережан и від пошесті. Ікону коронували в 1867 році.

Виставка ікон привертає увагу і викликає зацікавлення. Глядач намагається осмислити тему - яка є найвища цінність людського життя. Ми були на виставці ікон і - можна сказати - ікони увійшли своїм мистецтвом і містерією в нас. Людина якби вдруге народилась, її надихає мистецтво і - як каже видатний український мистецтвознавець Павло Жолтовський (1904-1986) -

їй хочеться досліджувати і пізнавати правду.

(Закінчення в наступному числі)

Степан Семенюк

75-ліття Автокефалії

Цього року виповнюється сімдесят п'ять років важливої події в житті Православної Церкви в Польщі - її АВТОКЕФАЛІЇ. Вселенський Патріарх Томосом від 13 листопада 1924 року надав Православній Церкві в Польщі повну Автокефалію, тобто незалежність від інших православних Церков.

(Сьогоднішня назва "Польська Автокефальна Православна Церква" була накинута урядовими чинниками II-гої РП у 1938 році, що і не залишилося без впливу на діяльність її окремих єрархів).

Заходи про автокефалію розпочалися відразу, як тільки Польща уклала з Советською Росією тзв. Ризький Трактат у 1921 році про поділ Білорусі і України і то за сприянням Уряду РП, йшлося про унезалежнення Церкви від Москви. Очевидно, уряд РП керувався виключно політичними мотивами, як і Москва. Але Московський патріарх не дав тоді своєї згоди на Автокефалію, лише призначив до Польщі свого екзарха, тобто - намісника. Точно так зробив Московський патріарх і для України. Проти автокефалії православної Церкви в Польщі виступили і росіяни - єрархи і миряни, які після I-ої Світової війни опинилися на території Польщі. У цій "внутрішній" боротьбі за автокефалію московський монах Смарагд в 1923 році застрілив першого митрополита Юрія Ярошинського (українця), автокефаліста. Українці і білоруси натомість підтримували автокефалію, що мало своє історичне обґрунтування. Очевидно можна зрозуміти позицію і Московського патріархату, який відродився в 1917 році і прагнув продовжувати реалізувати російську імперську політику саме через церкву, тимбільше, що Російська православна Церква була - як писав Петро Чаадаєв - державною церквою, якою залишилась і досі. Ось що пише про Російську православну церкву сучасний російський політолог А.Дугін:

"Православная Церковь, как оплот догматической Истины, симфония Самодержавия, осознание исторической миссии богоносного русского народа - суть духовные символы истинной Русской Империи" 1).

Залишім це без коментарів і повернімося до Патріаршого Томоса від 13 листопада 1924 року і його значення для нас.

По-перше, в ньому стверджується історичну правду про те, що православна Церква на землях, які за Ризьким трактатом увійшли до Польщі, канонічно належала до Митрополії Київської і всієї Русі від її оснований. Бо і властива християнізація цих земель сталась за панування Київського Великого князя св.Володимира. 2)

По-друге, Церквою-Матір'ю для Київської Митрополії, а тим самим і для православної Церкви в Польщі, яка була складовою частиною Київської митрополії, була Церква Константинопольська (грецька), а не Московська, як нам це тепер стараються вмовляти деякі представники Варшавської митрополії і посланці Московського патріархату. 3)

По-третє, "приєднання", а точніше - загарбання Московю

Київської Митрополії в 1685/6 рр. було НЕКАНОНІЧНЕ, тобто - неправне. З цього простий висновок для нас і нащадків: Російська (Русская) православна церква ніяк не має права вважатися Церквою-Матір'ю і для Православної Церкви в Польщі і для Церкви в Україні. Відмова згоди на Автокефалію Православної Церкви в Польщі Московським патріархом в 1921 році не мала жодної канонічної основи і важності. Патріарх Тихон, як виразник російської імперської політики, цим лише ствердив своє справжнє обличчя - відсутність християнської любови. Тому лицемірством (або незнанням?) є твердження, що для автокефалії Православної Церкви в Польщі бракувало істотної умови - "згоди Церкви-Матері", тобто - Московського патріархату, 3) бо Московський Патріархат ніколи таким для православної Церкви поза Росією не був, що виразно виникає з ТОМОСА Вселенського Патріарха від 13 листопада 1924 року.

Такі оце науки впливають з ТОМОСА Вселенського Патріарха про надання Автокефалії Православній Церкві в Польщі в 1924 році. Читаймо його дуже уважно! Тому ця річниця має таке важне значення.

І хоч вся митрополичо-синодальна канцелярія і варшавська єпархіяльна консисторія діяли тоді - в двадцятих і тридцятих роках - на засадах російського церковного абсолютизму, 4) бо були кадрово і духово російськими, а польська влада послідовно руйнувала або забидала православні храми і майно, -так якось воно склалось, що якраз в першу чергу українських парафій !? - то надання автокефалії нашій церкві в Польщі було історичною подією в житті Церкви не тільки в Польщі. Тільки треба говорити людям правду.

На кінець зауважмо, що всі єпископи Української Автокефальної Православної Церкви, відновленої в 1941 році в Україні, отримали хіротонію в Православній Автокефальній Церкві канонічно-правній на підставі ТОМОСА Вселенського Патріарха від 13 листопада 1924 року Божого.

Примітки:

- 1.Александр Дугин. Основы геополитики, Москва 1997, с.210-211: "Православная Церква, як опора догматичної Правди, симфонія Самодержавія, усвідомлення історичної місії богоносного російського народу - є духовні символи істинної Російської імперії".
- 2.Краткая История Холмской Руси, Холм, 1915, с.6 1 13.
- 3.Косьцюл Православни в Польсде давней і дзісь, Варшава, 1993 с.60
4. там-же, с.146-147

Patriarchalny Tomos Synodalno-Kanoniczny

Konstantynopolińskiego Patriarchatu Ekumenicznego z dnia 13 listopada 1924 roku
o uznaniu Kościoła Prawosławnego w Polsce za Kościół Autokefaliczny.

Z łaski Bożej Grzegorz Arcybiskup Konstantynopola - Nowego Rzymu i Patriarcha Ekumeniczny.

Przez Boga chroniony Święty Kościół Prawosławny w państwie polskim z nadanymi mu kościelną administracją i ustrojem autonomicznym, udowadniającymi niezłomność Jego wiary i gorliwość w sprawach kościelnych - zwrócił się do Naszego Świętego Apostolskiej Stolicy Patriarchalnej z prośbą o błogosławieństwo i zatwierdzenie swojego ustroju autokefalicznego, uważając że w nowych warunkach życia politycznego mógłby ten ustrój zadośćuczynić tej prośbie i zabezpieczyć jego potrzeby.

Z miłością rozpatrując tę prośbę i biorąc pod uwagę przepisy Kanonów Świętych, stanowiące, że "ustrój spraw kościelnych powinien odpowiadać formom politycznym i społecznym" (kanon 17-ty IV-go Soboru Ekumenicznego oraz kanon 38-y VI-go Soboru Ekumenicznego, jak również apoftegmat*) Focjusza, brzmiący:

"Przyjmując, że prawa dotyczące spraw kościelnych, a szczególnie parafialnych, powinny stosować się do zmian politycznych i administracyjnych" - a z innej strony ulegające uporczywemu głosowi obowiązku kanonicznego, nakładającego na Naszą Najświętszą Stolicę Ekumeniczną troskę o Kościoły Prawosławne, znajdujące się w potrzebie, rozpatrywały również fakt, z którym zgadza się też i historia (ponieważ zanotowano, że pierwsze odłączenie Metropolii Kijowskiej oraz zależnych od Niej Metropolii Prawosławnych Litwy i Polski od Naszej Stolicy, przyłączenie ich do Świętego Kościoła Moskiewskiego nastąpiło bynajmniej nie według przepisów kanonicznych, jak również nie było przestrzegane wszystko to, co zostało omówione odnośnie pełnej autonomii kościelnej Metropolity Kijowskiego posiadającego tytuł Egzarchy Stolicy Ekumenicznej).

Dostojeństwo Nasze i Najświętobliwsi Metropolici Nasi, w Duchu Świętym umiłowani Bracia i Współpracownicy uznali za swój obowiązek zadośćuczynić prośbie, z którą zwrócił się do Nas Święty Kościół Prawosławny w Polsce oraz udzielić Naszego Błogosławieństwa oraz zatwierdzić jego ustrój autokefaliczny i niezależny.

W związku z tym, uchwalając wspólnie z woli Ducha Świętego, postanawiamy; uznajemy ustrój autokefaliczny Kościoła Prawosławnego w Polsce i udzielamy błogosławieństwa Swego na to, aby od dziś rządził się, jak Siostra Duchowna, decydował w sprawach swoich niezależnie i autokefalicznie według porządku i zgodnie z nieograniczonymi prawami innych Świętych Autokefalicznych Kościołów Prawosławnych, uznając za swoją Najwyższą Władzę Kościelną Synod Świętobliwy, składający się z Kanonicznych Biskupów Prawosławnych w Polsce, posiadający każdorazowo przewodniczącego - Najprzewielebniejszego Metropolite Warszawskiego i Całej Polski. Aby zachować i udowodnić kanoniczną jedność z Naszą Świętą Apostolską i Ekumeniczną Stolicą Patriarchalną, jak również ze wszystkimi Autokefalicznymi Kościołami Prawosławnymi, przypominamy tu o obowiązku, który ma każdy Metropolita Warszawski i Całej Polski - zawiadamiania zgodnie z porządkiem Świętego Kościoła Prawosławnego, o swoim wyborze i intronizacji, orędziem intronizacyjnym, zarówno Naszego Wielkiego Kościoła Chrystusowego, jak i wszystkich Autokefalicznych Prawosławnych Kościołów-Siostr, zachowania wszystkiego, co dotyczy twardego przestrze-

gania wiary i pobożności prawosławnej, a także wszystkiego tego, co nakazują kanony święte i porządek Kościoła Prawosławnego wspomniania zgodnie z regułą w "Dyptykach" imion Patriarchy Ekumenicznego i innych Patriarchów jak również i Zwierzchników pozostałych Świętych Kościołów Autokefalicznych.

Prócz tego postanawiamy, że Autokefaliczny Prawosławny Kościół-Siostra powinien otrzymać Święte Chryzma od Naszego Wielkiego Kościoła Chrystusowego. Jednocześnie zalecamy, aby w problemach porządku kościelnego i w sprawach o charakterze ogólnym, przekraczających granice jurysdykcji każdego z Autokefalicznych, wziętych oddzielnie, Najprzewielebniejszy Metropolita Warszawski i Całej Polski zwracał się do Naszej Najświętszej Ekumenicznej Stolicy Patriarchalnej, poprzez którą utrzymuje się łączność z całym Kościołem Prawosławnym "prawowiemnie opowiadającego słowo prawdy" a także zasięgał też opinii autorytatywnej i współdziałania Kościołów Siostrzanych.

Po tym, jak wszystko pilnie zostało rozpatrzone i omówione na posiedzeniach kanonicznych Świętobliwego Synodu dnia 6 i 11 listopada 1924 roku, po zatwierdzeniu Synodalnym wręczyliśmy niniejszy Patriarchalny Tomos Synodalny w ścisłym niezmiennym odpisie, jakim został podpisany i wciągnięty do Kodeksu Naszego Wielkiego Kościoła Chrystusowego na ręce Najprzewielebniejszego Dionizego, Naszego umiłowanego w Chrystusie Brata i Współpracownika, Metropolity Warszawskiego i Całej Polski, Przewodniczącego Świętobliwego Synodu Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego w Polsce.

Niech umocni Pan Bóg na wieki miłością i szczodrością Pierwszego i Naczelnego Pasterza Chrystusa Pana Naszego Autokefalicznego Kościoła Siostrzanych w Polsce, tak szczęśliwie urządzonego, niech podniesie i umocni wszystko w Nim ku chwale Jego Imienia Świętego, na pożytek jego owczarni pobożnej oraz na radość wszystkich Autokefalicznych Siostrzanych Kościołów Prawosławnych. Lata Pańskiego 1924, miesiąca listopada 13-go dnia.

Patriarcha Konstantynopoliński (-) Grzegorz (zatwierdził)

Metropolita Kiziku (-) Kallinik

Metropolita Nicei (-) Basilios

Metropolita Chalcedonu (-) Joachim

Metropolita Derkosn (-) Konstantinos

Metropolita Bruscy (-) Nikomedos

Metropolita Principo (-) Agathangelos

Metropolita Neocezarei (-) Ambrosios

Metropolita Sardyki i Pisydii (-) Germanos

Metropolita Filadelfii (-) Phofios

Metropolita Silibrii (-) Eugenios

Metropolita Rodopolisu (-) Kirella

Metropolita Anei (-) Thomas

Za zgodność francuskiego tłumaczenia z greckiego oryginału tłumacz (-) Konstantinidis, Patriarchat Ekumeniczny, 13 listopada 1924 r. Kanclerz (-) Germanos Metropolita Sardyki.

*) sentencja

(Текст Томоса публикуємо за: Серафін Кірилович. З дзеюв Православія в II Жечипосполітей Польскей. Нектуре проблеми на тле політики визнаннявей паньства 1918-1939. Варшава, 1985)

...презераме стари фотоґрафіі...

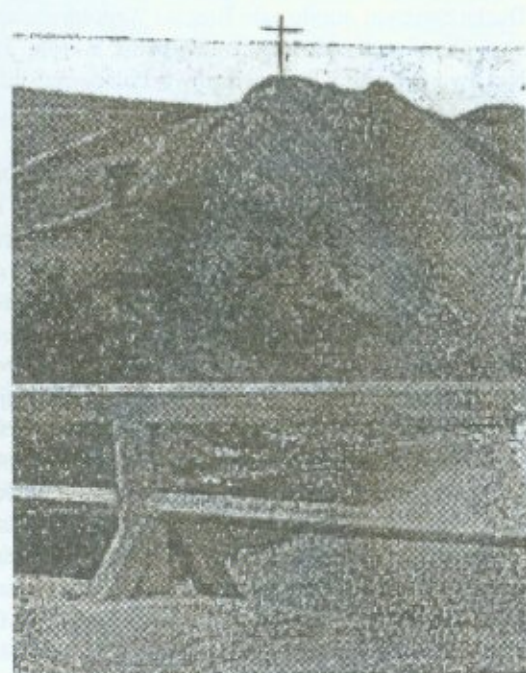
о. Степан Тарнович, батько
Юліяна Тарновича-Бескида

Іван Турко, дяк з Боднарки, поруч донька
Марія, її чоловік Анґін Ющак і їх діти
Ольга і Дорка. Іван Турко помер і
похоронений 1964 р. в Маломіцах коло
Шпротави.

Річка Вислік в селі Синява, в даліні видно Момінський
Ліс коло села Одрехови

„Сугома”, нацизнійаний хрест
над Вислоком в Синеві к. Риманова

... і стари документи ...

Епархія: *Ep. Administratio in Sanok* Деканат: *Rumain*
 Dioecesis: *Ep. Administratio in Sanok* Decanatus: *Rumain*
 Повіт: *Sanok* Число: *28* Парохія: *Tarnawka*
 Districtus: *Sanok* Numerus: Парochia: *Tarnawka*

Свідоцтво вінчання Testimonium copulationis

Уряд парохіальний обр. гр.-лат. *sub Decanatu R. V. Mariae* церква *in Tarnawka*
 Ex parte officii parochialis r. gr.-lat. Церква *in Tarnawka*
 заявляє, що в книгах метричних цієї церкви, том *I* стор. *86* знаходяться слідує:
 notum testatumque sit, in libris metricalibus hujus Ecclesiae tom *I* стор. *86* reperiri sequentia:

Рік Annis <i>1898</i>	Наречений—Sponsus				Наречена—Sponsa				Свідки Testes	
Місяць Mensis <i>Augusti</i>	Імя Nomen				Імя Nomen				Імя і стан	
День вінчання Dies copulationis <i>9</i>	Число доку Nr. documenti	Вірсьповазаннє Religio	Вік Aetas	Молод. чи вдов. Coetibus aut vid.	Вірсьповазаннє Religio	Вік Aetas	Молод. чи вдов. Coetibus aut vid.	Імя і стан		
Року Божого Тисяч <i>19</i>	<i>16</i>	<i>gr. cath.</i>	<i>29, annorum</i>	<i>coetibus</i>	<i>gr. cath.</i>	<i>23 1/2, annorum</i>	<i>coetibus</i>	<i>Joannes Merena gr. p. parochus in Dossno Emilianus Antoniewicz gr. p. parochus in Sultawu.</i>		
Anno Domini Millesimo <i>extingentesimo nonagesimo octavo die nona Augusti (9/VI 1898.)</i>	<i>Benedictus R. D. Antonius Laurowski parochus in Tarnawka</i>				<i>Antonius Laurowski parochus in Tarnawka</i>					

Свідоцтво вінчання в церкві в Тарнавці окінченого богослова Степана Кота, сина Олекси і Єви Котів, рільників в Чертежі з Євгенією Бескид, донькою Антона Бескида, пароха в Тарнавці і Юлії уродженої Рудавська. Свідки: Іван Мерена, парох в Дошні і Еміліян Антоневиц, парох в Пулавах. 19 серпня 1898 р благословив Антін Лавровський, парох в Одрехові. Це свідоцтво вінчання (метрика шлюбу) о. Степана, батька Юліяна Тарновича (який перед свяченням змінив своє прізвище Кот на Тарнович). Його знімок поруч. Документ виставив 18 травня 1939 р. в Тарнаці парох о. Василь Кункевич.

Це свідоцтво власною рукою підписую і печаттю церковною стверджую
 Quas testimoniales manu propria subscribo sigilloque Ecclesiae parochialis corrobore

Tarnawka

дня *18 Maji* Р. Б. *1939.*
 die *18 Maji* A. D. *1939.*

*Antonius Kunkiewicz
 parochus*

Спростування
 В попередньому числі "Ватри" 4 (23) жовтень 1998 на сторони 11-тій у вірші С. Возняка "Славен будь у віках" в останній стрічці повинно бути: "Не реве вже Дністер, мирні хвилі несе...". Перепрошуємо Автора і Читачів. Редакція

Василь Антонів

Лемківщина зі мною і в мені

(Закінчення)

...40 років не був я на Лемківщині. Через 40 років після того, як нас вивезли, я спеціально поїхав туди у 1986 році зі своїм братом. Їхали ми через Ужгород до Словаччини, а потім у Польщу, до наших місць. У містечку Сяноку до нас підійшла бабця. Чула, що ми говоримо українською. Сказала, що вона знає українську мову. Ми кажемо: "Ну то ви українка, лемкиня?" Але вона сказала: "я полька". Коли ми розговорилися, то вона призналася, що ще боїться сказати, що вона лемкиня. І то було уже в 1986 році. Її погнали на захід, а коли вернулася, то її села вже не було. Ми пішли на цвинтар в село під Сяноком, де та бабця живе. До 1986 р. ні одного напису українською мовою не було. Люди боялися писати українською, а писали польською.

Ми їхали в наше село тою ж самою дорогою, по якій нас вивозили. Села нема. Є дорога. Тоді була просто польова дорога, присипана трохи камінцями, а зараз асфальт покладений. Я почав шукати ті місця і майже все там знайшов, що з дитинства пам'ятаю. Знайшов місце, де була школа. Як знайшов? По залізниці. Пам'ятаю, коли ми закінчували заняття в школі, то завжди читали молитву "Отче наш". А в суботу ми крім "Отче наш" ще й "Вірую" говорили. То трошки було довше і в той час завжди поїзд проходив і зупинявся. І я зараз так в думці ту лінію провів і знайшов, де школа стояла. Церква була. Зараз її немає, згоріла. Але лишилися високі ясени, які були посаджені біля церкви. Пізніше довідався, що вона довго стояла, називалася іменем архангела Михаїла. поляки тримали в ній овець. Ми такого ніколи не робили. Костели були закриті, і то держава робила з них якісь склади чи природознавчі музеї. Але люди нічого не робили. А поляки овець тримали. Гарна була церква, кам'яна. Пішли на цвинтар цього села, там де дід і бабця поховані. Хрести зруйновано. Свічку запалили. Поїхали далі. Знайшли де хата була. Вона згоріла. Але знайшли місце. Як вийдеш на горб за селом, видно, де була хата, там трава зеленіша. Де були сади, нема нічого. Через залізницю жили наші родичі. І там росли дуже добрі грушки. Груша там є, але грушки дуже терпкі. Вона здичавіла. Це чудо просто. Дубочок знайшов, він тоді був маленький у нашому саді. Не місце йому там було, але хтось посадив і він зберігся. Саду нема, а дубочок лишився. Він великий. Ну і річка, як текла, так і тече. Тільки ніби менша стала. Тоді так береги травою не заростали, бо худоба на них паслась. По тій річці їздили возами. Вона була не глибока. Що це?.. Невеличкий потік перед хатою біг. Лоза росла, так вона і росте. Кущі є і трава вище пояса. Її ніхто не косить, вона так висихає, падає і знов виростає. Жодної хати немає. Нічогісінського немає. Є на початку села побудований мисливський будиночок. З цілого світу приїздить на полювання. Місця чудові. Прекрасна природа! Повітря чисте. Букові ліси. Зайшли ми з братом у стрийків лісок. Пам'ятаю, як у тому ліску словаки зробили собі таку ніби шопку, шатро. Збили чотири дошки і наклали чатини (то зрізане гілля з ялини), і вона висохла. Ми малими як пасли корови в ліску, то запалили вогонь. Гілля було сухе, загорілося, і чотири смереки обгоріли, на яких шатро

трималося.

То ми найшли ті чотири ялини. Ліс виріс, а вони сухі так і стоять. Була в нас земля. Називали "під чорну землю". Вона чорна ще. А трохи далі називали "підтерня". Там ніколи терня не було, бо там хліб ріс, гарний ячмінь родив; пшеницю можна було посіяти, шанопшу, команицю і ярец. Шанопша - то таке між ячменем і пшеницею. Такий злак був. Ми так називали. А ярец - то ячмінь. Команиця, то є конюшина. Комоні стали звати кіньми, то і команицю переіменували. Стародавня назва, навіть у пісні співається "як ми тую команицю сіяли". А як подивився на те місце, що підтерня називали, то зараз тут справді тернина росте. Густо заросло терням. А тоді то була земля. Пам'ятаю, був такий студник, це джерело. З-під гори отакий отвір був і з великою напругою йшла звідти чиста дзвінка вода, струмочком текла у річку. Отак, як у Шевченка:

"Іде чернець дзвонкову

У яр воду пити..."

А там вода також дзвонкова була. Пішов я шукати той студник. Знайшов його. Заросло те місце, і болото мокріє. Трава, трава, повно росте зілля. Знайшов міст дерев'яний через залізницю. Залізниця є і поїзд ходить. Можна на Словаччину проїхати.

От і все, що ми там знайшли. Життя, як такого там немає. Дуже шкода, що лемків звідси вивезли. То завжди були наші землі. З діда-прадіда було місце обжите, кожен кущик дорогий. То ж вітчизна. І одразу все в одну мить вирвали і спалили в тебе на очах. То страшно. Тато й мама плакали і цілували кожен кущик.

А як приїхали, усе було тимчасово. Вони думали, що може місяць, два і вернутися. Кожен тягнувся ближче до границі. Там перейти і вернутись додому. Маса людей з Тернопільщини їхала на Львівщину аж до Самбора чи далі.

Я думаю, що в Карпатах людність жила споконвіку, що туди нізвідки не прийшли наші предки, як дехто каже, десь із півдня чи Києва. Ми не були кочовиками. Це споконвічні наші землі. Як люди з'явилися на землі, то ми там і були. Культура була дуже висока в нас.

Як я приїхав на Україну мене називали русином. Я це не розумів, бо усвідомлював себе лемком.

Тепер вважаю, що я українець. Тут ще цікаво розібратись у самій назві. Кажуть, що ми користувалися словом "лем". То не дуже значуще слово для нас. Є правда слова "лемкувати" - прикрашувати край. Треба шукати спільно по селах, по регіонах, ту лемківську говірку. Записати і вивчити. Воно би не пропало даром. Для лінгвістів пригодилося би як безцінний матеріал. І шукати його вже треба, там ще лемки живуть і вони говорять по-своєму. Наприклад лемки словацькі розповідають, що як відступила УПА, прийшли тут з пушками, а я собі уявляю, що з гарматами. А пушка, то гвинтівка. У них можна багато записати. Шкода, якщо не зібрати весь цей матеріал. Чи про ті села, які пропали, по кожній хаті скільки людей було. Але це вже треба робити. Поки ще живе пам'ть. Я собі записую все, що мені тато розповідають. Моєму татові вже

89 років, мамі 79. Тато по-польськи вміє трохи читати.

В медицину потрапив випадково, як і в Москву. Все було на випадках Вчився в Чернівцях, закінчив там два курси, а потім перевівся до Тернополя в медінститут. Набрали 2 курси з інших інститутів і один на перший курс. В Тернополі мені було ближче додому. Легше було жити. Закінчивши поїхав в Донбас, працював у Краснодоні і Ворошиловграді. Там більше сухих гілок, ніж зелених. У Ворошиловграді трамвай іде, а коти в будяки тікають. А потім я до всього звик. Знаєте, коріння українське і там є. В Краснодоні говорили російською, бо людей туди навезли з різних кінців. Там працював три роки. На другий і третій рік уже ми святкували день народження Тараса Шевченка серед лікарів, учителі до нас приєдналися, молодь була.

З людьми розмовляв українською, зі мною рахувалися і швидко оцінили.

Один раз мене викликають і чую - бабця говорить українською. Я до неї теж. А в неї, бачу очі такі великі, вона не звикла, що лікар звертається українською мовою. І її приємно.

Там навколо тих шахтарських міст багато українських сіл.

У Москві уже 35 років, ніби весь час тимчасово. Я рідко кажу: "їду додому".

Я приїхав до Москви на початку 60-х років. І 10 днів ночував на Павелецькому вокзалі, бо грошей за квартиру платити не було, а гуртожитку не давали. Аж потім познайомився з лікарями з України. То вони пустили мене в гуртожиток. Як хтось на чергуванні, то я переночую. І так десь кілька місяців. Потім знайшли квартиру на Радяському проспекті біля готелю "Советская". То такий був будинок, що перший поверх вже зняли, а другий ще стояв на чотирьох стовпах, пів року жив там. Це був 1964-й рік. Попали в гуртожиток і зробили свою громаду. Знайшли своїх хлопців. Ми вибрали управу в гуртожитку, головою був мій однокурсник Володя Махно. Потім по маленьку квартиру, прописка, роботу знайшов. Усе було не так просто. Але про це з гумором можна говорити. Це не те, як нас вигнали з Польщі. Чергував по 14 днів у лікарні. Я дивився і переймав досвід у хірургів.

Зараз я маю тут своє товариство. Можу з ними зустрітись. Драч і Павличко часто сюди приїздили. З Павличком ще в Тернопільському інституті познайомився,

тоді якраз у нього вийшла книжечка "Правда кличе". Він прийшов з іншими поетами і нам підписували книжечки. Я половину віршів звідти вивчив. І от я вже у Москві, доцент, близько вже до професора. Одного разу вертався з Різдяних свят до Москви. В Підволочиську забіг до секретаря райкому, я колись йому зробив операцію. Він дістав мені квиток і каже: іди, там ще якийсь поет чекає, я його відправляю. Підходжу, дивлюся, Дмитро Васильович сидить у Підволочиську. Я підійшов поговорили. Він побачив, що я знаю його вірші. Але мене цікавило те, що він був в редколегії "України". А наближається 100-річчя від дня народження Леся Курбаса. А в нашому селі хата діда Лесєвого, він там виріс. Я ще за 5 років до цієї дати ходив до райкому, щоб зробити музей.

І я кажу Дмитрові Васильовичу, що скоро 100-річчя Леся Курбаса і хата там. Він нічого мені не сказав. А через місяць у журналі "Україна" вже була стаття. Він направив туди кореспондента. Написали, і це була подія, розкритикували місцеву владу і відкрили музей. Гарний музей.

Хотів би, щоб син і дочка, внуки знали, хто вони. Я тішуся, коли бачу: 3-є чи 4-є покоління з Канади говорить гарною українською. Колись мій син, як ще меншим був, почув, що я розмовляю по телефону і каже: "Тату, ти можеш говорити російською мовою?"

Звичайно, в хаті я завжди говорю з дітьми українською. І моя дружина так само розмовляє вдома по-українськи, хоч походить з карельсько-російського роду. Але переступаємо поріг і спілкуємося в іншому середовищі російською.

Нас не могли винищити, соціально активних, сильних, розумних. Ми є державний народ. Завжди були державним. Я завжди це відчуваю.

Ми ідемо до Сонця на своїй землі, а лемківський край завжди з нами.

Москва - Київ

(Друкуємо за: Журнал: "Український світ" -1997 Спецвипуск рік 6, т.14)

В галереї різьби Григорія Пецуха в Закопаному - липень 1998. фото О. Трохановська

Лемківська хроніка

10.10.98 в Щеціні митрополит Іван Мартиняк посвятив церкву - будинок адаптований щецінськом громадом українців на грекокатолицьку церкву. В урочистих заходах брав участь голова ОЛ О.Маслей.

18.10.98 у Львові святкували 10-ліття товариства "Лемківщина", запросили керівництво ОЛ.

29-31.10.98 в Криниці проходив Економічний Форум "Польща - Схід", організуваний Інститутом східних студій у Вапшаві. З України приїхало около 100 представників. Для учасників Форуму 30.10 виступила з концертом "Лемковина" під керівництвом Ярослава Трохановського з Білянки.

5.11.98 Федералістична Унія Європейських Національних Меншин (якої членом є наше ОЛ) при співучасті організації безпеки і співробітництва в Європі організувала в Варшаві (вперше в Польщі) - конференцію з участю президента ФУЄНМ Ромеді Арквінта і генерального секретара Арміна Нікельсена. Конференція проходила в Інформаційному осередку міністерства народовой оборони і була присвячена національним меншинам і взяли в ній участь організації: мазурів, німців, татарів, ромів, білорусів і українців. Голова ОЛ О.Маслей склав рапорт про ситуацію нашої меншини і звернувся з питанням про можливість правної помочи зі сторони ФУЄНМ в наших стараннях про наши права в Польщі. Дав тіж пропозицію організувати міжнародні молодіжні табори на Лемківщині з використанням Ватряной оселі в Ждині.

9-11.11.98 в регіоні Градище, де проживат корінна етнічна хорватська меншина, в місцевості Трайштоф проходив Конгрес слов'янської секції ФУЄНМ. ОЛ, член ФУЄНМ, представляло українську меншину в Польщі. Член ГУ ОЛ Василь Шлянта і Роман Карп'як дали звіт про положення українців у Польщі, потреби, заходи і очікування їх полагодження. Било то чергове виношення на міжнародний форум наших справ, жеби Польща могла сповнити європейські вимоги відносно національних меншин, в тому і нашої.

14.11.98 в Пуньську (Білосточчина) зобралися представники ведучих організацій національних меншин: німецької української, жидівської, ромської, білоруської, російської і татарської на 5-ім спітканю з культуром. На попередній зустрічі виникла думка покликати Федерацію національних меншинних організацій у Польщі. Проект статуту (підготували німецькі і литовські організації) роздано виштим заінтересуваним організаціям. На наступному - 6-му спітканю статут мають доповнити і схвалити. ОЛ репрезентував з-к голови Стефан Гладик.

14.11.98 В Гданьську організували Український молодіжний ярмарок. В тому часі Союз української незалежної молоді організував 6-ий Фестиваль національних меншин - "Позаурядові організації національних меншин а адмістраційна реформа".

В тих імпрезах брав участь голова ОЛ О.Маслей

21.11.98 празник св.Михайла в краківській церкві, яку врешті звернули римокатолики грекокатоликам. Св.Літургію правив і тематичну проповідь виголосив о.митрат Стефан Дзюбина, препозит Перемиської Капітули.

27.11.98 в Криницьким загальноосвітнім лицю і старій Пияльні др Малжата Сморонг-Ружицка з Інституту історії і мистецтва Ягайлонского Університету розпочала програму - "Спітканя з Лемківщином" доповідьом "Архітектура і мистецтво візантійсько-руське на Лемківщині". Ініціаторами і співорганізаторами (з поміж семох крайових, вибраних Фундаціом короля Бодуена) є др Ярослав Мокляк і Богдан Салей, який є тіж ей координатором. Тоти доповіді мають причинитися до кращого пізнання поляками лемківських проблем, їх культури, архітектури, віроісповіданя, мови, історії. Будут виголошувани раз в місці в Криниці, Горлицях, Бічу і Ганчові науковими працівниками, переважно з УЯ в Кракові. Є то перша того роду проба едукації старшого і молодшого покоління поляків по майже 40-літній повоевній антименшинній урядовій пропаганді.

2.12.98 в Торонто (Канада) організували черговий Конгрес українців. В Конгресі брав участь запрошений голова ОЛ О.Маслей, він же заступник Голови Світової Федерації Українських Лемківських Обеднань на європейській континент.

4-6.12.98 Рада Союзу Русинів-Українців Словаччини організувала чергову "Маковицку струну" - 26. огляд народних пісень в Бардиєві.

14-15.12.98 в Іннсбруку (Австрія) проходила, організувана Радом Європи, при співучасті уряду міста, конференція на тему Європейської Карти регіональних і меншинних мов. Польща - як дотепер - не ратифікувала той Карти, але хочачи ввійти до європейських структур, буде мусіла те зробити. Організатори запросили до участі наше Об'єднання, але з причини нестачі фондів переслано тілко інформацію про українську меншину в Польщі.

(вщ, пш)

На Клінгресі Слов'янської Секції ФУЄНМ Траймтоф. Виступає художній ансамбль "Гранічари" з Філежа, що його веде. Степан Губеріч - Фото В. ПІланта

Семан Мадзелян

Лемки зо Ждині і Гладішова "одкрили" Трой

Грекокатолицька церква в Ватервліет Н. Й.

Не ходить ту про античну Трою Гомера і єй героя Одисея, лем о звичайне гамеричке місто, котре не так то давно одзначало 200 років свого існування. Лежить оно 130 миль на північ од Нью-Йорку над вельком ріком Гатсон. Місто цілком звичайне в "Новим Світі" і не било би в ним нич дивного, якби в 19 століттю не жила ту і не творила велька американська письменниця

Гарріет Беешер Стове, котра власне в Трою написала свій безсмертний твір "Ункле Томс Кабін", або по-нашому "Хижка вуйка Тимка". Неєден читач той прекрасной літератури зросив єй своїми слезами і приобіцював бути в своїм життю добрим для свого ближнього, незалежно од його кольору.

Як взяти до уваги нашу гірку лемківску долю, в книжці Г.Б.Стове видиме себе в "цивілізованій" Європі другої половини 20-го віку. Наша лемківска історія під пануванням комуністичной Польщі - нич не менше трагічна од давних гамеричких муринів. Чи найдеся в нашім народі письменник так високого лету, аби описав для поколінь нашу лемківску хижку?

Сама письменниця, як і єй місто Трой з ріжних причин сут для лемків барз важни і повинни ми хоч побіжно про них знати.

Трой, Ватервліет, Грен-Айленд і Коговз сут так близько себе, же здається, же то єдно вельке місто, бо не раз ділить їх од себе лем звичайна "стрига" (улиця).

Найбільше скупчення лемків є в Ватервліет (давній західний Трой) як рівно ж в сусідньому Мейпол-Вуд, де то майже половина мешканців має лемківський родовід. В цілком близькій околиці є аж 6 наших діючих церков - грекокатолицьких і православних. Побіжно знам їх вшитких історії, але зосереджуся на єдній. Ту не треба

бути істориком, лем походити по прекрасно утриманих наших цвинтарях - самі написи на памятниках оповідають, з котрих карпатських сіл спочивають тут наши краяне.

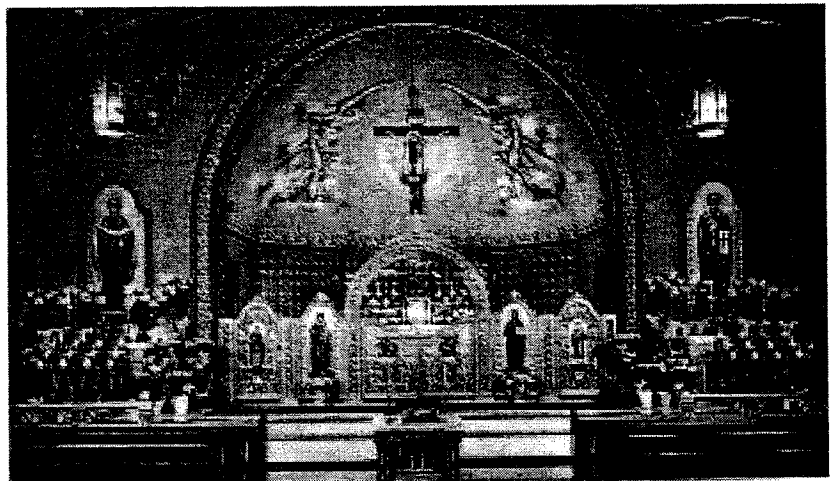
Як оповідав мі неживучий юж 90-літній Іван Урбан з Конечной, першими лемками били ту Лазар Цар і Теодор Вовк з Гладішова. За ними юж скоро приїхало з Горличчини барз дуже зарібкових емігрантів в 1880-х роках. Записки товди іщи ніхто не робив, бо не било зорганізованого життя - не било свойой церкви. Дальшу мою розповідь підтверджує хроніка грекокатолицької парохії в місті Ватервліет (давній західний Трой).

В 1890 році підо впливом місійної праці о.Волянського в Нью-Джерзі і Пенсильванії - в західнім іщи товди Трою - лемки зорганізували "Рускій Народний Союз" а при ньому "Соединеніє греко-католических Руских Братств". Тоти староруски назви юж по кількох роках прийняли літературну українську вимову.

В 1895 році лемківські активісти заснували Братство св.Миколая з думкою побудувати свою церкву в місті Трой, Н.Й. В скорому часі зібрали гроші і купили при 4-тій вулиці від методистів будинок, який переробили на церкву св.Миколая. Дня 9-го травня 1897 р. о.Заклинський відправив в тій церкві першу Службу Божу. В скорому часі поселилося ту багато родин з Горличчини і виникла потреба будови нової церкви.

Нову прекрасну грекокатолицьку церкву поставили в місті Ватервліет Н.Й. в 1907 р.. Єй будова разом з парохіяльним домом коштувала 40.337,92 доларів, што на тоти часи було барз дуже. До комітету будови церкви входили лемки: Юстин Криницький, Лазар Цар, Михайло Мадараш і Филип Телеп.

Читаючи історію той єдної з найкращих церков в Америці, одчуваємо подив і пошану для наших предків за їх любов до своїх національних традицій на чужині. Та ж они аж до 1944-го року сплачували затягнену позичку в банку в сумі 20.000 доларів! А што іщи коштувало прибрати єй в середині? То величезна офіра зложена на вівтарі нашой загальної культури. Не можна поминути і того, же в

Иконостас в грекокатолицькій церкві в Ватервліет

тридцятих роках купили близько церкви великий двоповерховий будинок на школу для своїх дітей. Гнеска в тім будинку міститься лем суботня українська школа, до котрої ходить і мій наймолодший внук Михасьо. Вродився юж ту і колеги його забав кличуть його "Майком" Так само є тут Американсько-український Клуб з добре забезпеченим баром, модерна кухня, конференційна саля з білярдовим столом а на поверсі є велика "галя" для забав і концертова сцена. Ту наши люде справляють хрестини, весілля і інши родинни гостини. Ту співають місцеві співочи гуртки, хори (переважно під диригуванням маестро Ярослава Кушніра), ту останньо приїзджають з України численні ансамблі і показують своє неперевершене мистецтво.

Часом і я в тім нашим Клубі випю пиво з лемком, руснаком, українцьом і чуося як в себе, бо ніхто на нас не смотрит "биком" і не плює в нашу сторону. І є певність же ніхто того николи не зробит. Золотом блищать під гамерицким небом трираменни хрести і показують дорогу своїм вірним до святого місця молитви і задуми. Срібним голосом дзвонить недільний дзвін юж понад 90 років, а в вельки свята юж ансамблом грає їх музика і далеко ей чути в рухливим місті. Церковний дзвін витат новонароджене життя, злучат долю двоє людий, або прощат минуле.

Од 1907 року по 1982 охрещено ту 1839 діти., звінчано 634 особи, похоронено 693 особи.

В гнешній час до церкви належать 600 осіб і в великій перевазі сут до лемківски родини з давной Ждині, Гладишова, Конечной, Довгого, Кривой і інших сіл Горличчин. Декотри памятают іщи ждиньски ярмаки, Ягнячий Потік, гори Бескидик і Ділець. Памятають свої церкви і часто заховують їх знімки. В телефонічній книжці той околиці самих родин Спьяків можна нарахувати близько 50. Лем кус менше є Филяків, менше Ксенічів, Повандів, Урбанів, Зиндранів. Поединчі родини то: Суховацький, Васенко, Бережанський, Карабін, Іван і Василь Мокій, Іван Романишин, Іван і Миколай Філі, Ваньцко, Завійский і може іщи дехто. Вшитки тоти люде почуваються лемками і гордяться том назвом.

Дост далеко за містом газдують таксамо наши лемківски фермери. Юж дост давно познакомився я з містером Гованським і як ся мі зощне за селом то їду до него "посідити". Старий такий як і я і тому маме дост часу на на довги бесіди. Його родина прийшла ту зо Ждині і Гладишова - поженилися і купили дост вельку фарму - то значить пусте поле зароснене кряками. Вродився ту, ходив до школи, але дома мусів бесідувати по-лемківски, бо мама і няньо не знали інакше. Бесідує по-нашому так гарді. же аж ся дивую. Підператся паличком і показує ньом широке поле пороснене буряном. Показує величезну пусту стайню, де іщи не так то давно стояло 60 дійних коров, показує порожні сільоси. Трактори і інши машини ржавіють в безруху під голим небом. а іщи не так давно блищали до ярнього сонця. Не можуть предивуватися обоє зо женом, чога полишали їх діти і пішли до міста.

як ту стільки роботи. Задумався старий фармер і по хвилині сам собі одповів: "Не треба било посилати їх до вищих шкіл - то би гнеска мусіли бити з нами". Лемківська доля подібна до себе в цілім світі.

Найбільш оддані в громадській роботі лемки міста Ватервліт Н.Й. то:

Іван Урбан з Конечной - дяко-учитель і довголітній учитель української школи, прожив 93 роки.

Аксентій Урбан зі Ждині - церковний діяч, член Братства і духовний опікун українського цвинтаря св.Миколая в Ватервліт.

Іван Романишин зі Стежниці - славний лемківський ювелір, змайстрував неперевершену мистецьки золоту писанку і написав-видав книжку про дорогі камені, член Українського Конгресового Комітету (УКК), член і діяч Організації Оборони Лемківщини.

Михайло Бережанський зі Струбовиськ, культурно-освітній діяч. член ООЛ і УКК.

Миколай Філь зі Стежниці - активний діяч Церковного Братства, член ООЛ і УКК.

Іван Філь зі Стежниці - член Братства і УКК, довголітний голова місцевої ланки ООЛ.

Іван Зиндран з Регетова - член Церковного Братства і ООЛ, довголітній "Президент" (голова) Американсько-Українського Клубу в Ватервліт.

Павло Шевчик зі Ждині - культурно-освітній діяч, довголітній голова місцевої організації Ураїнського Народного Союзу.

Іван Карабін, Дмитро Кулик з Висови, Іван Суховацький з Конечной, Василь Мокій і багато інших одданих нашій культурі ...

Довголітній дяковчитель і диригент церковного хору, маестро численних концертів той округи є пан Ярослав Кушнір від Перемишля.

В такій нашій громаді маю честь і приємність жити на чужині.

До статті: С. Мадзелан: Лемки зо Ждині і Гладишова "одкрили" Трой Товариство св. Миколая при церкві в Ватервліт Н.Й.

Przestrzeganie praw człowieka w Polsce

Szanowni Czytelnicy "Watry"!

Jeśli Waszym zdaniem w Polsce są naruszane prawa człowieka w rozumieniu prawa, to prosimy o ich zgłaszanie. Naruszanie praw może następować wskutek złego ustawodawstwa albo jego braku czy też postawy urzędnika. Możliwe są i inne przyczyny. Uznanie danego zdarzenia przez czującego się pokrzywdzonym musi opierać się na odniesieniu do konkretnego zapisu prawnego, krajowego albo międzynarodowego, którego naruszenie dotyczy. Nie można nazwać zdarzenia naruszającym prawo tylko według swego odczucia i uznania.

Aby oświadczenie było wiarygodne, zdarzenie należy opisać a sposób wyważony, zwięźle ale z zachowaniem istotnych informacji i możliwie najściślej określić okoliczności, czas i miejsce opisywanego faktu. Wagę oświadczenia podnoszą załączone dowody potwierdzające jego słuszność, jak np. oświadczenia świadków, dokumenty, fotografie, zapisy filmowe i in. Oświadczenie obowiązkowo powinno zawierać dane jego autora: imię i nazwisko, dokładny adres zamieszkania, datę i miejscowość napisania oświadczenia.

Oświadczenia można przysyłać na adres Zjednoczenia Łemków: ul. Broniewskiego 9/7, 38-300 Gorlice.

(ws)

*Не мелем, не мелем, не мелем, не мелем
Забрала мі вода млин!
(лемківська народня пісня)*

Ручний млинець (Мама мелють)

Майже в кожній лемківській хижі почесне місце займав ручний млинець (жорна), в яким мололи зерно на хліб інши страви. Не з кожного каменя можна було зробити тот прилад і такий матеріал на Лемківщині находився тільки в селі Бортнім.

Був то рід скали брудного кольору, гранітного походження, дуже твердий. Бортнянські майстри виробляли з нього різні замовлені монументи, але найбільше робили ручні млинці, які продавали на місці, або возили їх на ярмаки в підгірських містечках.

Під їх добру марку підшивалися часто інши неuczтиві каменяре і людина, що його купила була ошукана. Такий фальсифікат не тільки, що скоро стирався але забруджував муку, яку треба було скормити тваринами. Звичайно жертвами таких обманів були бідні, наївні люди, які купили такий камінь о якийсь злотий менше.

Добрий камінь (цілість млинця становили два камені: спідній і верхній) зроблений в Бортнім, служив лемківській родині нераз і 100 років, під умовою, що був відповідно бережений і гострений спеціалістом. Час від часу кули в нім оскардом (або сталевим долотом) плитки і густі рівчики від середини до краю. Млинцьовий корпус, або так звана "колодка" була зроблена з дерева (ялиці або сосни) менш-більш метрової довжини. На однім кінці були вдовбані камені а на другім містилася "ямка" на збіжжя призначене до молоття. На впросто каменів (на укіс) в колодці був прорізаний отвір ("льошок", через який пучками падала мука до підставленого дерев'яного посуду званого "ваганом". Верхній камінь посередині мав наскрізь отвір ("дзюру"), до якого жменьом кидали зерно в той час, як другою рукою без перерви крутили жгорнівкою ("млинцівкою"). Жгорнівка-млинцівка нижнім кінцем впиралася в "дзюрку" на скраю каменя, а другий її кінець проходив через "нащеку" заклинувану в стіні. Верхній камінь від споду в отворі-"дзюрі" мав вкуту поперечну "порплищу" з твердого дерева, в яким було вдовбане металеве "гніздко". До гніздка входив також металевий чіп через спідній камінь, що спирався на "клин" під колодком. Грубість муки регулювали при допомозі клина і чопа, який обнижував або підноси в верхній камінь. Мається розуміти, що цілість стояла на чотирьох дерев'яних "ногах", звязаних відповідними листвами.

В такім млинці одна людина протягом двох годин безперервного кручення могла намолоти муки на п'ять буханців хліба по 2 кілограми ваги. Муку просівали на ситі і в той спосіб відділювали отруби ("ости") але все таки їх велика частина проходила до муки і хліб був чорний, але попри це дуже смачний і здоровий.

До кінця (перед вигнанням) в декотрих лемківських хижках можна було видіти солотруки, то є невеличку камяну плиту зі заглибленням і другим невеликим овально-округлим каменем, яким ручно крушили ("розтирала") камінну сіль, якесь сімя а навіть цукор, який давно купували в так званих "стопках".

Семан Мадзелян

Мама мелотъ зерно

10/20

В. Шафран # 1991

Видає: Zarząd Główny Zjednoczenia Łemków w Polsce, ul. Broniewskiego 9/7, 38-300 Gorlice
Редагує Колегія: Михайло Ковальський (головний редактор) - ul. Armii Ludowej 16/5, 66-400 Gorzów Wlkp., tel. 095 722 91 16
Петро Шафран, Василь Шлянта
Ломка, технічне оформлення: Agencja Copy Centre, ul. Legionów 3, 38-300 Gorlice, tel. 0-18 353-78-77.
Stanowisko Redakcji nie zawsze pokrywa się z poglądami autorów.